

Anmeldelse

BRYAN S. TURNER AND OSCAR SALEMINK, RED., *Routledge Handbook of Religions in Asia*. Routledge 2015, 449 sider, £ 158.

Håndbøger var i gamle dage opslagsværker med generelle indføringer i emner, som man kunne slå op i, hvis man ville vide nyt eller lige tjekke gammel viden. I dag er håndbøger typisk mere case-orienterede, med konkrete fokuspunkter og indrammet af en redaktionel rød tråd. De store historier med sammenhæng og helikopterperspektiv er blevet færre, eller henvist til et lavere formidlingsmæssigt niveau i populærgenren.

Det er da også en udfordring i et håndbogs-bind at lave en stor historie om religioner i Asien uden at gå på kompromis og sluge horder af kameler. Tendensen til partikularismens sikkerhedsrum er da også et godt værn mod den essentialisme og generalisering, som den sammenlignende religionsvidenskab ofte kritiseres for. Når mikro-perspektivet ikke bliver for snæversynet, og når frygten for generalisering og perspektiv ikke får lov at dominere, kan case-studier være udmærkede vinkler til bredere sammenhænge. Især hvis de redigeres stramt og indrammes af en erfaren og modig redaktør. Det lykkes forholdsvis godt i denne bog, ikke mindst med antropologen Oscar Saleminks og sociologen Bryan S. Turners introduktion og sidstnævntes perspektivrige konklusion.

Det er ellers en spraglet forsamling af forfattere og emner, der er samlet i bogen. Sociologer, antropologer, religionshistorikere og områdespecialister bevæger sig inden for felter, der strækker sig fra 'religious formations', 'missions, states and religious competition', 'reform movements and modernity', 'popular religions' og 'religion and globalization: social dimensions'. Bortset fra Kwang-Kuo Hwangs kapitel om konfucianisme er alle kapitler vinklet i en nutids- eller modernitetskontekst, med tråde trukket tilbage til historiske oprindelser eller fikspunkter. Fremfor den traditionelle opdeling i religioner eller lande giver en sådan tematisk samling et dynamisk og kalejdoskopisk vue over et heterogent felt, der svært lader sig logisk inddele og kategorisere.

Et naturligt udgangspunkt for en sådan bog er den nødvendige diskussion af, hvilken relevans og oprindelse religionsbegrebet i en asiatisk sammenhæng overhovedet har. Jason A. Jopsephsons, Andrea M. Pinkneys og Kwang-Kuo Hwangs fine diskussioner af begrebets konstruktion i henholdsvis japansk, indisk (primært hinduistisk) og kinesisk (primært konfuciansk) kontekst knytter an til både filologiske, filosofiske, politiske og receptionshistoriske problematikker, der burde indgå i enhver indføring i religionsvidenskabelige refleksioner over religionsbegrebet. Aike Rots' artikel om moderne shinto-transformationer, Oscar Saleminks om åndebesæt-

telse i Vietnam samt Zheng Yangwens og Scott Dalbys om hhv. ('ris- og kultur-')kristendom og qigong i post-Mao Kina binder sig logisk op på samme diskussion.

Religiøs diversitet er på mange måder et omdrejningspunkt for Asiens religionshistorie og for bogens fokus. Denne analyseres i forbindelse med køn og klasse, og når den ses i forhold til 'religionsmøder', som når de 'fremmede' monoteistiske religioner kristendom og islam i forskellige udgaver møder mere pluralistiske 'asiatiske religioner'. Knut Jacobsens og Pnina Werbners kapitler om hhv. hinduismens og sufi-islams cirkulationer og transformationer i mødet med vestlige traditioner er interessante perspektiver heraf. Disse er med flere andre kapitler med til at "overcome any simple East-West binary" (s. 11). Ikke mindst fordi empiriske studier af asiatisk religionshistorie med dens pluralisme, migrationsbølger, hybriditet og utallige netværksrelationer på tværs af religioner, kulturer og geografi kan godtgøre at "globalization of religions is not exactly a modern development" (s. 4).

Bogen har en klart sociologisk og antropologisk vinkel med temaer relateret til sociale og samfundsmæssige dimensioner, sekularisering, globalisering, materiel- og populærreligion. Den beskæftiger sig primært med "how religions are actually practiced in everyday life rather than on how the faithful ought to practice" (s. 10) – i modsætning til teologi, religionsfilosofi og religionsstudier ('religious studies') (s. 11). Et sådant fokus er naturligvis velkomment og yderst relevant, og givetvist mest plausibelt som nødvendigt afgrænsningsprincip i en håndbog om asiatisk religion. Velfortjent kritik af ældre forskning (Weber, Durkheim og andre) er da også på sin plads, ligesom indplacering af Edward Said som milepæl i studiet af ikke-vestlig religion (s. 5) vel nødvendigvis må være del af alle introducerende bøger om emnet. En sådan linje kan dog alt for let blive til en undskyldning for ikke at inkludere religionernes tekst og elite-niveau og for ikke kritisk at reflektere over Said'sk ny-essentialisme ved at bevæge sig ud af partikularismens uendelige tangent.

Det er derfor interessant, at flere forfattere faktisk behandler fx Weber ganske konstruktivt. På den ene side er hans teorier dybt problematiske; men når den protestantiske etik diskuteres i forbindelse med konfuciansk kapitalisme (Barbalet) eller indonesisk pietisme (Rudnycky), er det da også udtryk for "the widespread impact of Weber's sociology of religion" (s. 422). Og det er ikke mindst prisværdigt, når den altid indsigtfulde Bryan S. Turner i konklusionen tager fat i nogle af de større linjer, der også relaterer sig til religionshistorien. Det gælder hans diskussion af aksetidsreligion og en generel 'macro-sociology of civilizations' (s. 426), hvor både religionernes evolution og den videnssociologiske kontekstualisering af teoriernes oprindelse diskuteres. Det gælder hans samlede overblik over *public religion* i et post-sekulært samfund, reform-buddhisme og -islam samt de interessante tanker han gør sig om en generel 'protestantisering af religion' (s. 433ff).

Denne håndbog er fortræffelig til asiatiske perspektiver på generel religionssociologi og på studiet af samtidsreligion. Den byder ind med et væld af interessante cases, der både understreger religion som et universelt/globalt fænomen og samtidig kontekstualiserer diversiteten, herunder en ofte udtalt eurocentrisme i studiet heraf. Med fokus på levende religion giver den en fyldig og realistisk introduktion

til også den moderne del af religionshistorien, med fine diskussioner af religionsbegrebets relevans og (især i konklusionen) bredere teoretiske felter. Den bør dog ikke stå alene i en religionsvidenskabelig sammenhæng. For naturligvis hører også tekster og eliteniveau med til religionsvidenskaben, også den moderne slags, hvor postmoderne selvransagelse er integreret, men ikke ophøjet til lov.

*Jørn Borup, lektor, ph.d.,
Afdeling for Religionsvidenskab, Aarhus Universitet,
jb@cas.au.dk*